

Ahval, 26 Ağustos 2019

Kıbrıs'ın güneyindeki deniz sondajları konusunda Yunanistan'ın resmi yorumu ve basına aksayan yanı bir basitlik içeriyor: Sorun, Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) sorunu olarak ele alınıyor ve Türkiye'nin bu alanda Kıbrıs'ın MEB'ni ihlal ettiği savunuluyor.

Ancak arada, birileri bu konuda Yunanistan'ın yapması gerekenlerini de hatırlatıyor. Örneğin eski başbakan Simitis bir yazısında (Kathimerini, 9 Haziran) şunları yazıyordu:

"Uluslararası Deniz Hukuku'na göre tarafların kıyılarının yakın olduğu hallerde MEB karşılıklı anlaşma ile belirlenir. Yani kendi MEB'mizi belirlemeden önce bir anlaşmaya veya bir mahkemeye başvurma mecburiyetindeyiz. Türkiye'nin kabul etmeyeceği bir MEB ile sınırlarımızı belirlememiz Türkiye'nin de, Yunanistan'ın kabul etmeyeceği kendi bölgesini oluşturmasına neden olacak. Birleşmiş Milletler de bir uluslararası mahkemenin anlaşmazlığı çözmesini gerekli

sayacak. Mahkemenin ne tür bir karar vereceği şu anda belirsizdir. Muhtemelen uzlaşmacı bir yaklaşımı olacak ve kararı her iki yanı da memnun etmeyecek."

Uluslararası hukuk alanında Yunanistan'ın en saygın uzmanlarından sayılan Hristos Rozakis de buna benzer tezler savunmuştur (Kathimerini, 30 Haziran):

"Doğu Akdeniz'de Yunanistan ve Türkiye arasında MEB belirlenmemiştir. Yunanistan Meis adasının kendi MEB'nin olduğu tezine dayanarak Kıbrıs'ın MEB'ne dek varan büyük bir alanı kendi alanı saymakta, Türkiye ise, kendi geniş kıyı şeridini temel sayarak bu bölgenin geniş bir kısmını kendi alanı saymaktadır. Ancak bu iddialar tek yanlı olduğundan eksiktir ve hukuksal hak oluşturmuyorlar. Bu anlaşmazlığın müzakerelerle çözümünü beklemek de – iki ülke arasındaki çok farklı görüşleri ve gerginliği göz önüne aldığımızda – gerçekçi bir beklenti sayılmamalı. Sorunları, Ege'yi de içerecek biçimde bir bütün olarak çözecek yaklaşım, Uluslararası Mahkeme'ye başvurmak olacaktır."

Yani teorik olarak, MEB konusunda Türkiye ile Yunanistan arasındaki sorunların çözümü mahkeme veya hakemlik yoludur. Kıbrıs konusu çok daha karmaşık ve zordur. Kıbrıs kendi MEB'ni doğu ve güneyindeki komşularıyla anlaşmalarla belirlemiştir. Bu sınırlar uluslararası alanda resmiyet kazanmış ve tanınmıştır.

Ancak Türkiye bu düzenlemeleri tanımamaktadır. Resmi Milli Güvenlik Kurulu bildirisine göre (3 Mayıs 2019) "Türkiye Cumhuriyeti Devleti… Doğu Akdeniz'de uluslararası hukuka uygun faaliyetlerine devam edecek ve oldubittilere izin vermeyecektir."

R.T Erdoğan da Türkiye'nin MEB sorununu Kıbrıs Türklerinin haklarıyla ilişkili saymaktadır: "Arama çalışmalarına bizler aynı kararlılıkla devam ediyoruz, edeceğiz. Rum Kesimi, ancak samimi ve gerçekçi bir uzlaşma zeminine gelirse adada herkesin beklediği çözüm yolu açılır" (23 Temmuz, 2019).

Türkiye'nin uluslararası hukuk ile neyi kastettiği belli olmamaktadır. Herhalde söz konusu olan Kıbrıs'la ilgili "garantörlük" maddesidir, çünkü Türkiye Uluslararası Deniz Antlaşmasını imzalamamıştır ve uluslararası cemaatin tanıdığı Kıbrıs'ı da tanımamaktadır. Onun yerine KKTC'yi tanıyarak hemen bütün devletlerin karşısında tek başına kalmaktadır.

Bu yalnızlığın sonucu olarak, Türkiye Kıbrıs'ın MEB'si konusunda ABD'nin ve AB'nin açıkça karşı olan uyarılarını duymaktadır.

Örneğin, Güney Avrupa ülkelerinin liderlerini bir araya getiren Malta'daki AB zirvesinin ardından konuşan Fransa Başbakanı Macron, "Türkiye, Kıbrıs'ın MEB'nde sürdürdüğü yasa dışı faaliyetleri sonlandırmalı" diyerek Avrupa Birliği'nin bu konuda hiçbir zayıflık göstermeyeceğini söylemiştir. AB bu alanda Türkiye'ye karşı yaptırımlardan söz etmiştir.

ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Margan da yaptığı açıklamada (10 Temmuz, 2019) "ABD, Türkiye'nin, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin MEB olarak tanımladığı alanda sondaj faaliyetlerini yapma niyetini duyurmasından derin kaygı duyuyor. Bu adım oldukça provokatif ve bölgede tansiyonu artırma riski taşıyor. Türk yetkililerini bu faaliyetleri durdurmaya ve tüm tarafları itidale davet ediyoruz" demiştir.

Savaş gemili sondajlar eski usul savaş gemisi diplomasini (gunboat diplomacy) hatırlatıyor. Ancak o yöntemi uygulayanlar savaşı göze alırlardı ve bu kararları gerçekçiydi çünkü bedel ödemeyecekleri kesindi. Onlar dünyaya meydan okuyacak kadar güçlüydüler.

Türkiye'nin Doğu Akdeniz politikası, gerçek, meşru ve uluslararası alanda kabul gören tezlerinin – karşılıklı anlaşma veya mahkeme yoluyla MEB belirleme gibi – ötesine geçmiştir. Savaş gemilerinin desteğinde yürütülen sondajlar yoluyla kısa sürede bir sonuç sağlanmazsa, örneğin uzlaşma görüşmelerinin başlanması gündeme gelmezse, bu konu orta ve uzun sürede Türkiye'yi uluslararası alanda daha da yalnızlaştıracaktır.

Ahval